

13. 1. 2004

ID: 22711

Označení státu jako účastníka řízení

Sama organizační složka státu nemá způsobilost být účastníkem řízení; je-li nepochybné, že žalobce označil v žalobě za účastníka řízení jen organizační složku státu, jde

Sama organizační složka státu nemá způsobilost být účastníkem řízení; je-li nepochybné, že žalobce označil v žalobě za účastníka řízení jen organizační složku státu, jde o neodstranitelný nedostatek podmínky řízení a soud řízení podle ustanovení § 104 odst.1 o.s.ř. zastaví.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 961/2002, ze dne 25.2.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce RNDr. R. P., zastoupeného advokátem, proti žalovanému Národnímu bezpečnostnímu úřadu v Praze 5, Na Popelce č. 2/16, o neplatnost výpovědi z pracovního poměru a náhradu mzdy, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 5 pod sp. zn. 24 C 369/2001, o dovolání žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. února 2002 č.j. 54 Co 500/2001-30, tak, že dovolání žalobce zamítl.

Z odůvodnění :

Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 5 dne 12.9.2001 domáhal, aby bylo určeno, že výpověď z pracovního poměru, kterou mu dal žalovaný dopisem ze dne 1.6.2001 podle ustanovení § 46 odst.1 písm. e) zák. práce, je neplatná, a aby mu žalovaný zaplatil "částku ve výši průměrného výdělků, a to od 2.6.2001 do doby, kdy zaměstnavatel žalobci umožní pokračovat v práci nebo kdy dojde k platnému rozvázání pracovního poměru". Žalobu zdůvodnil zejména tím, že výpovědní důvod podle ustanovení § 46 odst.1 písm.e) zák. práce nemohl být naplněn, neboť předpoklady, které žalobce neměl podle žalovaného splňovat, nebyly stanoveny právními předpisy, ale "vnitřním předpisem NBÚ". Žalobce navíc byl v době výpovědi oprávněným držitelem osvědčení pro seznamování se skutečnostmi klasifikovanými jako "přísně tajné". Výpověď z pracovního poměru je dále neplatná proto, že žalobci nebyla v rozporu s ustanovením § 46 odst.2 zák. práce nabídnuta jiná práce a že podání výpovědi představuje ve svých důsledcích diskriminaci žalobce za to, že se obrátil se stížností na Veřejného ochránce práv. Jako žalovaného v žalobě označil "Národní bezpečnostní úřad, se sídlem Praha 5, Na Popelce 2/16, PSČ 150 06".

Obvodní soud pro Prahu 5 usnesením ze dne 10.10.2001 č.j. 24 C 369/2001-20 řízení zastavil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně dovodil, že žalobcem označený žalovaný Národní bezpečnostní úřad je "dle zák. č. [219/2000](#) Sb. o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích, včetně zák. č. [148/1998](#) Sb. v platném znění" organizační složkou státu a nikoliv právnickou osobou s vlastní způsobilostí k právním úkonům. Řízení proto muselo být podle ustanovení § 104 odst.1 o.s.ř. zastaveno.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze usnesením ze dne 13.2.2002 č.j. 54 Co 500/2001-30

usnesení soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud dospěl k závěru, že Národní bezpečnostní úřad pozbyl "svou právní subjektivitu k datu" 1.1.2001, kdy se stal podle zákona č. [219/2000](#) Sb. organizační složkou státu. Protože žalobce podal žalobu "za účinnosti zákona č. [219/2000](#) Sb.", bylo možné za žalovaného označit pouze Českou republiku s uvedením příslušné organizační složky. Námitku žalobce, že jeho žaloba byla v označení žalovaného ve smyslu ustanovení § 43 o.s.ř. vadná a že měl být proto soudem prvního stupně vyzván k odstranění této vady, odvolací soud odmítl s odůvodněním, že žalobce byl od počátku řízení zastoupen advokátem a že proto měl náležitě "reagovat na změnu zákonné úpravy účinné od 1.1.2001". Poukazoval-li žalobce na nálezy Ústavního soudu, je třeba vzít v úvahu, že se týkají poučovací povinnosti soudu v tzv. restitučních sporech, v nichž Ústavní soud "akcentoval zvýšenou poučovací povinnost obecných soudů v případech, kdy se domáhaly oprávněné osoby vydání věci v rámci restituce". Soud prvního stupně za této situace správně řízení pro nedostatek podmínek řízení zastavil.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal žalobce včas dovolání. Namítá, že soudy postupovaly nesprávně, když žalobce ve smyslu ustanovení § 43 o.s.ř. nevyzvaly "k opravě podání" v označení žalovaného. Žalobce poukazuje na nálezy Ústavního soudu a na rozhodnutí, uveřejněné pod č. 29 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1995, a dovozuje, že v případě nedostatku způsobilosti být účastníkem řízení na straně žalovaného má soud postupovat podle ustanovení § 43 o.s.ř. a dát žalobci možnost, aby označení žalovaného opravil. Protože soudy tímto způsobem nepostupovaly a zastavily řízení podle ustanovení § 104 odst.1 o.s.ř., jsou napadené usnesení odvolacího soudu a usnesení soudu prvního stupně v rozporu se zákonem. Žalobce navrhl, aby dovolací soud usnesení soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému usnesení odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 o.s.ř. a že jde o usnesení, proti kterému je dovolání přípustné podle ustanovení § 239 odst. 2 písm. a) o.s.ř., přezkoumal napadené usnesení ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Podle ustanovení § 19 o.s.ř. způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má způsobilost mít práva a povinnosti; jinak jen ten, komu ji zákon přiznává.

Způsobilostí být účastníkem řízení se rozumí způsobilost mít procesní práva a povinnosti, která zákon přiznává účastníkům. Způsobilost být účastníkem řízení má zásadně ten, kdo má podle hmotného práva způsobilost mít práva a povinnosti (tzv. právní subjektivitu). Způsobilost být účastníkem řízení tedy mají fyzické osoby (jejich způsobilost mít práva a povinnosti v pracovněprávních vztazích jako zaměstnanci vyplývá z ustanovení § 11 odst.1 a 2 zák. práce a jako zaměstnavatelé z ustanovení § 8a věty první zák. práce), právnické osoby a stát (Česká republika); je-li stát (Česká republika) účastníkem pracovněprávních vztahů, je právnickou osobou (srov. § 8b odst.1 zák. práce) a jedná za něj příslušná organizační složka státu (srov. § 8b odst.2 zák. práce). Ten, kdo nemá podle hmotného práva způsobilost mít práva a povinnosti (tzv. právní subjektivitu), je způsobilým účastníkem řízení, jen jestliže mu zákon tuto způsobilost přiznává.

Národní bezpečnostní úřad je ústřední správní úřad (srov. § 7 odst.1 zákona č. [148/1998](#) Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů) a je

tedy - jak vyplývá z ustanovení § 3 odst.1 zákona č. [219/2000](#) Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, který nabyl účinnosti dnem 1.1.2001 - organizační složkou státu. Jako organizační složka státu není právnickou osobou (srov. § 3 odst.2 větu první zákona č. [219/2000](#) Sb.); protože ani zákon nepřiznává Národnímu bezpečnostnímu úřadu způsobilost být účastníkem řízení, není způsobilým účastníkem občanského soudního řízení.

Podle ustanovení § 90 o.s.ř. účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný. Vymezení účastníků řízení se v tomto případě zakládá čistě procesním způsobem; žalobcem je ten, kdo podal u soudu návrh na zahájení řízení (žalobu), a žalovaným je ten, koho žalobce v žalobě za tohoto účastníka řízení (za žalovaného) označil.

Z ustanovení § 79 odst.1 věty druhé a třetí o.s.ř. vyplývá, že žalobce musí v žalobě označit účastníky řízení tak, aby bylo nepochybné, kdo je účastníkem řízení, aby ho nebylo možné zaměnit s někým jiným (s jinou osobou), a aby s ním soud mohl jednat. Fyzickou osobu jako účastníka řízení je proto třeba označit jménem, příjmením a bydlištěm, popřípadě dalšími údaji umožňujícími její přesnou identifikaci (datem narození, místem podnikání apod.). Právnická osoba se jako účastník řízení označuje uvedením obchodní firmy nebo názvu a adresy sídla; jde-li o právnickou osobu, která se zapisuje do obchodního rejstříku, je součástí obchodní firmy právnické osoby - kromě jejího názvu - i dodatek označující její právní formu (§ 9 odst.2 obch. zák.).

Ve vztahu ke státu se v ustanovení § 79 odst.1 větě druhé o.s.ř. uvádí, že jeho označení jako účastníka řízení obsahuje "označení státu a příslušného státního orgánu, který za stát před soudem vystupuje". Uvedená dikce vystihuje situaci, jaká tu byla před přijetím zákona č. [219/2000](#) Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, a zákona č. [155/2000](#) Sb., který se mění zákon č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Ode dne účinnosti těchto zákonů (tj. od 1.1.2001) je nepochybné, že za stát může v právních vztazích (včetně pracovněprávních vztahů) jednat a v řízení před soudem vystupovat jeho organizační složka. I když uvedené změny v právní úpravě nebyly výslovně promítnuty do znění ustanovení § 79 odst.1 o.s.ř. (k tomu došlo až zákonem č. [151/2002](#) Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím soudního řádu správního, který nabyl účinnosti dnem 1.1.2003), je třeba dovodit, že již od 1.1.2001 se stát v žalobě uváděl "označením státu a příslušné organizační složky, která za stát před soudem vystupuje".

Jestliže žaloba neobsahuje v označení účastníků řízení, všechny údaje potřebné k označení účastníků řízení nebo je-li žaloba v označení účastníků řízení neurčitá nebo nesrozumitelná (tj. obsahuje-li takové označení účastníků řízení, které neumožňuje jejich přesnou identifikaci nebo je-li zjevný logický rozpor mezi označením účastníka řízení a jinými údaji o tomto účastníku obsaženými v žalobě), jde o podání neúplné, neurčité nebo nesrozumitelné a soud je povinen pokusit se takovéto vady podání odstranit - neučinil-li tak žalobce dříve sám (z vlastní iniciativy) - postupem podle ustanovení § 43 o.s.ř.

Příčinou toho, proč je žaloba v označení účastníků řízení vadná, mohou být i chyby v psaní nebo jiné zřejmé nesprávnosti, které se žalobci přihodily při vyhotovení žaloby. O odstranění tímto způsobem vzniklých vad podání je soud povinen se pokusit postupem podle ustanovení § 43 o.s.ř. - jak vyplývá z jejich povahy - jen tehdy, jsou-li z obsahu žaloby zjevné; není-li chyba v psaní nebo jiná zřejmá nesprávnost z obsahu žaloby nepochybná, lze ji zohlednit, jen jestliže ji žalobce odstraní sám (tj.

sdělí-li soudu, že v označení účastníků došlo k chybě v psaní nebo jiné zřejmé nesprávnosti a současně uvede správné znění opravovaného údaje).

Označí-li však žalobce v žalobě účastníky řízení úplně (přesně), určitě a srozumitelně, není vadou podání skutečnost, že nemají (všichni nebo někteří z nich) způsobilost být účastníkem řízení. Byl-li v žalobě označen za účastníka řízení ten, kdo nemá způsobilost být účastníkem řízení, jde o nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit. Ten, kdo nemá způsobilost být účastníkem řízení, nemůže v občanském soudním řízení vstoupit do procesních vztahů. V takto vadně zahájeném řízení nemůže vzniknout procesněprávní vztah, neboť zde chybí jeden z jeho základních prvků - jeden ze subjektů procesněprávního vztahu (způsobilá strana sporu). Vadu podání (žaloby) v označení účastníka řízení je třeba vždy a důsledně odlišovat od nezpůsobilosti být účastníkem řízení. Nemá-li žalobcem bezvadně označený účastník způsobilost být účastníkem řízení, není v soudní a právní praxi a ani v právní teorii žádná pochybnost o tom, že jde o nedostatek podmínky řízení a nikoliv o vadu podání. Soud je povinen v kterémkoliv stadiu řízení k tomuto nedostatku podmínek řízení přihlídnout a řízení zastavit (§ 103, § 104 odst. 1 o.s.ř.). Způsobilost být účastníkem řízení je přitom procesní podmínkou, kterou soud zkoumá z úřední povinnosti a jejíž nedostatek vždy vede k zastavení řízení (srov. též nálezy Ústavního soudu České republiky ze dne 29.6.1995 sp. zn. III. ÚS 74/94, Sbírná nálezů a usnesení sv. III, č. 42, str. 297).

Vzhledem k tomu, že soud v případě neodstranitelného nedostatku podmínky řízení nemůže v řízení pokračovat a je povinen řízení zastavit, nemůže do takto vadně zahájeného řízení přistoupit další účastník (§ 92 odst. 1 o.s.ř.) a nemůže ani dojít k záměně účastníka (§ 92 odst. 2 o.s.ř.). V řízení není možné ani pokračovat s právním nástupcem účastníka, který v době zahájení řízení neměl způsobilost být účastníkem řízení; procesní nástupnictví se uplatní - jak vyplývá z ustanovení 107 odst. 1 o.s.ř. - jen tehdy, jestliže účastník alespoň v den podání žaloby měl způsobilost být účastníkem řízení a tuto způsobilost ztratil až po zahájení řízení (v jeho průběhu).

Uvedené platí nejen tehdy, označil-li žalobce za účastníka řízení toho, kdo nikdy neměl způsobilost být účastníkem řízení, nebo někoho, kdo sice byl způsobilý mít práva a povinnosti nebo jemuž zákon přiznával způsobilost být účastníkem řízení, avšak před zahájením řízení tuto způsobilost ztratil, ale i v případě, že žalobce označil za účastníka řízení organizační složku právnické osoby, která nemá tzv. právní subjektivitu, nebo organizační složku státu (srov. též názor vyjádřený ve Stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 3.9.1997 Cpjn 30/97, které bylo uveřejněno pod č. 41 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1997).

V projednávané věci žalobce - jak je nepochybné z obsahu žaloby - označil za žalovaného "Národní bezpečnostní úřad, se sídlem Praha 5, Na Popelce 2/16, PSČ 150 06". Uvedené označení žalovaného bylo úplné (přesné), určité a srozumitelné a nevzbuzovalo žádné pochybnosti o tom, kdo se měl podle údajů v žalobě řízení jako žalovaný účastnit. Vzhledem k tomu, že z obsahu žaloby nevyplývá, že by v označení žalovaného v žalobě došlo (mohlo dojít) k chybě v psaní nebo jiné zřejmé nesprávnosti (a nic takového netvrdil žalobce ani v dovolání) nebo že by údaj označující žalovaného byl v logickém rozporu s vylíčením rozhodujících skutečností, popřípadě údajem o tom, čeho se žalobce domáhá (žalobním petitem), neměl soud prvního stupně důvod postupovat podle ustanovení § 43 o.s.ř., neboť žaloba neobsahovala v označení žalovaného žádné vady, o jejichž odstranění byl povinen se pokusit způsobem uvedeným v ustanovení § 43 o.s.ř. Uvedl-li žalobce v odvolání proti usnesení soudu prvního stupně, že opravuje žalobu tak, že na straně žalovaného je "České republiky - zastoupená Národním bezpečnostním úřadem se sídlem Praha 5, Na Popelce 2/16, PSČ 150 06", nebylo možné k

tomuto sdělení přihlídnout, neboť žalobce - jak je zřejmé z obsahu odvolání - tímto způsobem neopravoval chybu v psaní nebo jinou zřejmou nesprávnost, k níž by došlo při vyhotovení žaloby, ale odstraňoval tím nedostatek způsobilosti v žalobě označeného žalovaného být účastníkem řízení v domnění, že se jedná o vadu žaloby, kterou lze tímto způsobem opravit.

Žalobu nebylo možné projednat a rozhodnout ve věci samé proto, že žalobcem úplně (přesně), určitě a srozumitelně označený žalovaný neměl způsobilost být účastníkem řízení. Uvedená skutečnost není - jak uvedeno již výše - vadou žaloby, ale nedostatkem podmínky řízení, který nelze odstranit a který vede bez dalšího k zastavení řízení. Označil-li žalobce za žalovaného Národní bezpečnostní úřad, nešlo tedy o procesní úkon neúplný (nepřesný), neurčitý nebo nesrozumitelný. Žaloba je jako procesní úkon projevem vůle žalobce; projevil-li žalobce v žalobě (v označení žalovaného) takovou vůli, kterou v ní skutečně projevit chtěl, tedy uvedl-li v ní to, k čemu jeho vůle skutečně směřovala, nelze ji považovat za vadný procesní úkon proto, že při jejím podání vycházel z předpokladu (z právního názoru), že Národní bezpečnostní úřad je subjekt, který je povinen jeho nárok uspokojit, a že se tento předpoklad (právní názor) ukázal jako nesprávný (chybný). Případný omyl v právním názoru, který vedl žalobce k tomu, že v žalobě označil žalovaného v té podobě, jak došla soudu prvního stupně dne 12.9.2001, tedy nezpůsobuje vadu žaloby ve smyslu ustanovení § 43 o.s.ř.

Na uvedeném závěru nic nemění ani to, že soudy nepochybně při svém rozhodování věděly, že Národní bezpečnostní úřad jako organizační složka státu nemá tzv. právní subjektivitu a že žalobce měl - chtěl-li, aby jako žalovaný vystupoval v řízení ten, kdo má způsobilost být účastníkem řízení - žalovaného označit jako "Českou republiku - Národní bezpečnostní úřad". O tomto svém závěru však neměly povinnost žalobce poučit, neboť by nešlo o poučení o jeho procesních právech a povinnostech, ale o tom, kdo jako zaměstnavatel žalobce je povinen uspokojit nárok, kterého se domáhá žalobou, tedy by šlo o poučení o hmotném právu, které je v občanském soudním řízení nepřípustné.

Nejvyšší soud ČR z uvedených důvodů dospěl k závěru, že Národní bezpečnostní úřad stejně jako jiná organizační složka státu nemá způsobilost být účastníkem řízení; je-li nepochybné, že žalobce označil v žalobě za účastníka řízení jen organizační složku státu, soud řízení podle ustanovení § 104 odst.1 o.s.ř. zastaví.

Z uvedeného vyplývá, že usnesení odvolacího soudu je správné. Nejvyšší soud ČR proto dovolání žalobce podle ustanovení § 243b odst.2 části věty před středníkem o.s.ř. zamítl.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)